www.turkishstudies.net/education

Turkish Studies - Educational Sciences

eISSN: 2667-5609

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Türkiye’de İlköğretim II. Kademe Müzik Ders Kitaplarında Bulunan Okul Şarkılarının Prozodi Kuralları Bağlamında Ritim Uyumu Açısından İncelenmesi ve Besteci Görüşleri *

*A Study of School Songs that Appears in The Music Lesson Books of Turkish Secondary Schools in
Terms of Rhythmic Structure in the Context of Prosody Rules, and the Opinions of Composers*

Özge Çalışkan** - Ajda Şenol Sakin ***

Abstract: In this study, the school songs whose words and music belong to Turkish composers were examined to determine the suitability of the rhythmic structure principles of the school songs in the music books used in 2nd stage elementary schools in Turkey. As a result of the examinations, the relevant school songs were grouped in accordance with the rules of prosody in terms of rhythm structure as: inappropriate, needs rearrangement, appropriate, and very appropriate. In the research, songs were examined by content analysis method, and interviews were conducted with composers to strengthen the obtained data. In the research, an interview form consisting of semi-structured questions was prepared by referring to expert opinions to determine the views of educational music composers about composing a school song. The approval of the ethics committee of the study was given by Bursa Uludağ University Research and Publication Ethics Committees with the date of 25 October 2019 and the number of 2019-08. The data obtained from the interviews were analyzed with the content analysis method used in qualitative research, and relevant themes and codes were determined. As a result of the study, it has been determined that almost half of the school songs found in the textbooks examined are not suitable in terms of rhythmic structure in the context of prosody rules or have parts that need to be rearrangement. In addition, as a result of the interviews, it was determined that the educational music composers consider the subject of prosody important. In the music textbooks prepared by the Ministry of National Education, there are songs composed by music teachers as well as educational music composers with composing education. This situation is suggested by the composers of the educational music as well, and also imposes responsibility on the music teachers. It is thought that the problems in terms of rhythm structure in the context of prosody can be solved by knowing Turkish well and commanding the language. During the song composition, interviewed educational music composers recommended that all the music composition techniques should be known, observed, and applied and that the music teachers and the candidates should be more conscious about the prosody as well as the lessons they have learned.

* Bu çalışma ilk yazarın aynı başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Müzik Eğitimi Bilim Dalı
Bursa Uludağ University, Institute of Education Sciences, Music Education Department
ORCID 0000-0001-5028-3799
ozgeyorur@gmail.com

*** Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı
Assoc. Prof. Dr., Bursa Uludağ University, Faculty of Education, Music Education Department
ORCID 0000-0003-1870-2329
ajdasenol@uludag.edu.tr

Cite as/ Atf: Çalışkan, Ö. & Şenol Sakin, A. (2020). Türkiye’de ilköğretim II. kademe müzik ders kitaplarında bulunan okul şarkılarının prozodi kuralları bağlamında ritim uyumu açısından incelenmesi ve besteci görüşleri. *Turkish Studies - Education*, 15(4), 2981-3000. <https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.41950>

Received/Geliş: 27 February/Şubat 2020

Accepted/Kabul: 25 August/Ağustos 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 30 August/Ağustos 2020

CC BY-NC 4.0

Structured Abstract: Although the prosody is very important in teaching songs, studies about prosody in Turkey are very few. It is seen that most of the studies about prosody are done in the field of Turkish language education, and very few studies are carried out for music textbooks. There are few studies in the field of prosody, including music textbooks started to be used in 2018. Besides, thoughts of children's song composers about prosody are a matter of curiosity; it is thought that these views will guide composers and teachers.

This research aims to analyze and evaluate the suitability of school songs in music textbooks of secondary schools in Turkey (5th, 6th, 7th, and 8th grade) to the rules of prosody. It is aimed at this research to make teachers more conscious about the concept of prosody and to choose the songs they will use with this awareness. Another aim of the research is to examine the relationship of children's songs and prosody in-depth with the thoughts obtained from the composers, as well as to ensure that not only music teachers but also children's song composers give more importance to this subject.

For that purpose, the problem statement of the research is determined as: "How suitable are the school songs in music textbooks of secondary schools in Turkey (5th, 6th, 7th, and 8th grade) to the rhythmic structure in the context of prosody rules and what are thoughts of the composers on the subject? "

This research is primarily a descriptive study due to its subject. To determine the suitability of the children's songs in the music books in terms of rhythmic structure in the context of prosody rules source scanning method was used. In this study, the children's songs in the 5th, 6th, 7th and 8th-grade music textbooks presented by the Ministry of National Education to the usage of teachers in the 2018-2019 academic year were analyzed in terms of rhythmic structure in the context of prosody rules. As a result of the examinations, children's songs in music books are grouped according to the principles of prosody. The National Anthem and the 10th Anthem, which are among the common songs and are not written with the concern of education and also traditional music, marches, and currently popular (light) music have not been examined.

Besides, to determine the opinions of the composers and to bring more effective suggestions, children's song composers were interviewed. In the study, data was collected through semi-structured interview questions with 6 children's song composers who are experts in their field, and the data collected was analyzed by the content analysis method.

In the study, to determine the suitability of children's songs in line with the principles of rhythmic structure in the context of prosody rules, 5th, 6th, 7th, and 8th-grade music textbooks prepared by the Ministry of National Education in 2018 for Middle School and Imam Hatip Secondary School were used. All the songs in the books are examined. As a result of these examinations and expert opinions, it was decided that the folk songs, Turkish art music songs, and currently popular (light) music were not required to be examined in terms of prosody within the scope of the research because they were not composed for educational purposes. A similar thought was adopted for adaptation songs and anthems, all these parts were excluded, and only Turkish school songs composed by children's song composers were examined from a prosodic perspective. The songs that were suitable and not suitable in terms of rhythmic structure in the context of prosody rules principles were again tabulated by taking the expert opinion.

The qualitative data obtained were analyzed by content analysis method, and thematic analysis was carried out. To increase the reliability of the content analysis, direct quotes from children's song composers were quoted. Also, the themes and categories determined to ensure the reliability of the data obtained from the interview and analyzed were evaluated by two experts in the field of music education, and a consistency review was conducted. In this research, 6 themes and 37 codes were determined by the data obtained from the semi-structured interview results with children's song composers.

As a result of examining the related textbooks; it is seen that 5th-grade music textbooks have 8 children's songs composed by children's song composers in Turkey; one of the songs is very suitable; three of the songs are suitable, three of the songs have parts which need to be fixed, and one of the songs is not suitable in terms of prosody/ rhythmic structure. A similar situation is valid for the 6th-grade music book. In the 6th-grade music book, 20 songs were examined in terms of prosody / rhythmic harmony; it was determined that 1 of the songs is very suitable, 9 of them were suitable, and 9 of them have parts that need to be fixed and 1 of them was not suitable. 1 of the 4 songs examined in the 7th-grade music book is very suitable, 2 of them are suitable, and 1 of them should be corrected. Of the 7 school songs in the eighth-grade textbook, 2 of them are very suitable, 2 of them are suitable, 2 of them should be corrected, and 1 of them is not suitable in terms of prosody/ rhythmic harmony. In this case, it was determined that 12.82% of 39 analyzed songs in primary school

second-level music textbooks are very suitable, 41.02% of the songs are suitable, 38.46% should be corrected, and 7.7% of the songs are not suitable in terms of prosody / rhythmic harmony.

As a result of the research, the composing criteria of the composers were determined from the interviews conducted as sound limits, prosody, subject, word, word meaning and sense of music harmony, age, level of development, form, simple, and memorable melody, harmony rules. Besides, as a result of interviews with children's song composers, it was seen that all participants care about prosody.

As a result of the research; it is recommended that

- Choosing school songs that will be included in the resource books used in music lessons with a more accurate attitude in terms of prosody / rhythmic harmony,
- Having courses with prosody content in the department of music education,
- Assuring the higher participation of students in singing activities by taking part in the music course among the compulsory courses,
- Creating a methodology for composing children's songs to produce more accurate and effective school songs and to be used in music education,
- Organizing competitions, seminars, conferences, and festivals by ministries, universities and various private institutions to encourage composers to compose children's songs,
- Creating “Turkish School Songs” following prosody principles by a commission that will be formed by educational music composers and making them a book to increase the language development levels and desire to sing in children,
- In the next stage, these songs, which are performed by a professional children's choir, are recorded and distributed to the music teachers and the transfer of songs from generation to generation,
- In addition to composers, music teachers should pay attention to composing criteria in song selection,
- Creating a repertoire formed of the right songs, using these songs in their music education,
- Music teachers should not limit their music education with the songs in the sourcebooks, but also include the newly composed correct and appropriate songs in their classroom environments,
- Music teachers should compose children's songs in accordance with the needs of their students, considering the composing criteria.

Keywords: Music Education, Music Lesson Books, School Songs, Prosody, Rhythmic Structure, Song Composition.

Öz: Türkiye’deki II. Kademe ilköğretim okullarında kullanılan müzik kitaplarında bulunan okul şarkılarının prozodi kuralları bağlamında ritmik yapı prensiplerine uygunluk durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmış bu çalışmada söz ve müziği Türk bestecilerine ait okul şarkıları incelenmiştir. İncelemeler sonucunda ilgili okul şarkıları prozodi kuralları bağlamında ritim uyumu açısından uygun değil, düzeltilmeli, uygun ve çok uygun olarak gruplanmıştır. Araştırmada şarkılar içerik analizi yöntemi ile incelenmiş elde edilen verilerin güçlendirilmesi amacıyla besteciler ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada eğitim müziği bestecilerinin okul şarkısı besteleme hakkındaki görüşlerinin tespit edilmesi için uzman görüşlerine de başvurularak yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Yapılan çalışmanın etik kurul izni Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları tarafından 25 Ekim 2019 tarihi ve 2019-08 sayısı ile verilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi yöntemi ile çözümlenerek ilgili temalar ve kodlar belirlenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda incelenen ders kitaplarında bulunan okul şarkılarının yarıya yakının prozodi kuralları bağlamında ritmik uyum bakımından uygun olmadığı ya da düzeltilmesi gereken bölümlerinin olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra görüşmeler sonucunda eğitim müziği bestecileri tarafından prozodi konusunun çok önemsendiği belirlenmiştir. Milli eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan müzik ders kitaplarında bestecilik eğitimi görmüş eğitim müziği bestecilerinin yanı sıra müzik öğretmenlerinin bestelediği şarkılar da bulunmaktadır. Bu durum görüşme yapılan eğitim müziği

bestecileri tarafından da önerilmekle birlikte müzik öğretmenlerine sorumluluk da yüklemektedir. Prozodi bağlamında ritim uyumu açısından sorunların Türkçe’yi iyi bilmek ve dil hâkimiyeti ile giderilebileceği düşünülmektedir. Görüşülen eğitim müziği bestecileri tarafından şarkı bestelemeye esnasında eğitim müziği besteleme tekniklerinin tamamının iyi bilinmesi, gözetilmesi ve uygulanması ayrıca müzik öğretmenlerinin ve adaylarının aldıkları derslerin yanı sıra prozodi konusunda daha bilinçli olması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi, Müzik Ders Kitapları, Okul Şarkıları, Prozodi, Ritim Uyumu, Şarkı Besteleme.

Giriş

Yunanca kökenli bir kelime olan prozodi, pros ‘göre’, ode ‘şarkı’ kelimelerinin bileşmesinden oluşmuş ve şarkıya göre anlamındadır (Bozkaya, 2001: 38). Konuşmada gruplama, belirginlik ve tonlamayı oluşturan frekans ve süredeki akustik değişikliklere prozodi denilmektedir (akt. Palmer ve Hutchins, 2006: 3). Bu tanıma göre prozodiyi belirleyen öge; ses, kelime ve kelime grupları, bunların birbiri ile ilişkileri, anlam ve ahenk özellikleridir (Gültaş, 2003: 200). Müzik açısından değinecek olursak Uluç’a (2013: 135) göre prozodi “sözlü bir müzik yapıtında sözcüklerin vurguları ile ölçünün zamanlarının birbirine uyumu”dur.

Ülkemizde 1927 yılında ilk defa geleneksel halk türkülerinin incelenmesi esnasında kullanılmış olan prozodi kelimesini Mahmut Ragıp Gazimihal müzikal açıdan ele alarak sadece hece durumları açısından açık-kapalı hece durumlarına bağlamıştır. Ayrıca Mahmut Ragıp Gazimihal Gültaş’a göre (2003:7) bu konudaki düşüncelerini “Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz” (1928) adlı kitabının “Beste Güfte Mutabakatı” bölümünde belirtmiştir.

Prozodi kurallarına uygun bir eser besteleyebilmek için en önemli öge dilin yapısını ve kurallarını iyi bilmektir. Bunun en önemli yollarından biri konuşur gibi şarkı söylemektir. Çocuk şarkılarındaki söz ve müzik uyumu hem müzik eğitiminde hem de dil eğitimi bakımından oldukça önemlidir. Prozodi konusu müziğin yanı sıra yazı dilinde ve konuşma dilinde de incelenebilmektedir. Dilin müziği olması gibi müziğin de dili vardır. Üç temel başlıkta incelen müzik dilindeki prozodi uygulamaları; ritim uyumu, vurgu uyumu ve anlatım uyumudur. “Ritim uyumu sözün ritmi ile ezginin ritmi arasında sağlanacak uyum ile gerçekleştirilir. Bu uyumu sağlamak için sözel dilde yer alan sözcüklerin yapısı iyi bilinmelidir” (Bozkaya, 2001: 95). Sözcüklerin hecelerden oluşması gibi heceler de harflerden oluşmaktadır. Heceler ile ilgili olarak açık hece ve kapalı hece olmak üzere iki terim ile karşılaşılır. Hecelerin durumu belirlenirken hecenin hangi harf ile bittiği önemlidir. Ünlü harfler ile biten heceler açık hece olarak belirtilip, nokta (.) işaretiyle gösterilmekte ve kısa heceler olarak kabul görmektedir. Ünsüz harfler ile biten heceler kapalı hecelerdir, çizgi (-) şekliyle gösterilirler ve uzun hece olarak adlandırılmaktadırlar (Bozkaya, 2001: 95; Tuğcular, 2015: 9). Prozodi kuralları bağlamında ritim uyumuna bakılırken kelimelerde yer alan hecelerin kapalı ya da açık olması, kısa sesli (.) açık heceler ile uzun sesli (-) kapalı heceler prensibi mutlaka gözetilmelidir (Bilgin, 2004: 4). Bu fikirler ile çocuk şarkıları oluşturulurken üzerine melodi oluşturulacak sözler dikkatli okunmalı ve heceleri belirlenmeli sonrasında ritmik yapısı buna göre düzenlenerek sözler ezgiye dönüştürülmelidir (Bozkaya, 2001: 96).

Şarkı söyleme eğitiminde ve öğretiminde prozodinin ve prozodinin alt kolu olan ritmik uyumun önemi oldukça yüksektir. Buna rağmen Türkiye’de bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar oldukça azdır. Tez Merkezi incelendiğinde “prozodi” kelimesi ile aratılan tezlerin çoğunun Türkçe eğitimi alanında yapıldığı, mevcut ya da müzik ders kitaplarında bulunan çocuk şarkılarına yönelik daha az çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Yine de İçelli (2013), Ergişi (2007), Yener (2006), Çavuşoğlu (2006), Bilgin (2004), Erdoğan (2003), Gültaş (2003), Bozkaya (2001), Arel ve Bardakçı (1992), Hatiboğlu (1988), Özışık (1964), Koray (1948) bu konularda çok önemli çalışmalar yapmışlardır.

Bir önceki yıllarla benzerlikler göstermesine rağmen yeni şarkıların da eklenmesiyle 2018 yılında yayımlanarak öğretmenlerin kullanımına sunulan müzik ders kitaplarının özellikle prozodi alanında incelemelerinin bulunduğu az çalışma bulunmaktadır. Karakoç’un (2019) “Ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların müziksel özellikler ve değerler eğitimi açısından incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi bu çalışmalara örnektir. Bunun yanı sıra eğitim müziği bestecilerinin prozodi ve çocuk şarkılarının ritmik uyumları konusundaki düşüncelerinin belirlenmesinin bestecilere ve öğretmenlere yol göstereceği düşünülmektedir.

İlköğretim okulları 5., 6., 7. ve 8. sınıf müzik ders kitaplarında bulunan okul şarkılarının prozodi kuralları bağlamında ritmik uygunluklarının incelenerek değerlendirilmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi “Türkiye’de ilköğretim okulları II. kademe (5., 6., 7. ve 8. sınıf) müzik ders kitaplarında bulunan okul şarkılarının prozodi kuralları bağlamında ritim/söz uygunluk durumu nasıldır ve eğitim müziği bestecilerinin bu konudaki düşünceleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir.

Alt problemler:

- 1- Prozodi kuralları çerçevesinde ilköğretim 5., 6., 7. ve 8. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan okul şarkılarının ritmik uyum durumları nasıldır?
- 2- Eğitim müziği bestecilerinin şarkı besteleme, prozodi, mevcut çocuk şarkılarının söz ve müzik uyumu, kaynak kitaplarda yer alan çocuk şarkılarının prozodi uyumuna ilişkin görüşleri ile müzik öğretmeni ve çocuk şarkısı bestecilerine önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan II. Kademe müzik ders kitaplarında bulunan okul şarkılarının prozodi kuralları açısından ritim uyumu bağlamında incelenmesini ve eğitim müziği bestecilerinin bu konudaki görüşlerini içermektedir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Müzik kitaplarında bulunan okul şarkılarının belirlenememesi için kaynak tarama yöntemi kullanılmış, belirlenen çocuk şarkılarının prozodi kuralları bağlamında ritmik uyumlarının belirlenebilmesi için içerik analizi yapılmıştır. Yapılan analizler ile müzik kitaplarındaki çocuk şarkıları ritmik uyumları açısından gruplandırılmıştır. Her kitapta bulunan ve eğitim müziği kaygısıyla bestelenmeyen İstiklal Marşı, 10. Yıl Marşı, geleneksel müzikler, marşlar ve hafif müzikler incelemeye alınmayıp kapsam dışı bırakılmıştır.

Bunun yanı sıra besteci görüşleri alınarak prozodi ve ritmik uyum konusunun müzik ders kitaplarındaki durumunun aha ayrıntılı incelenerek etkili önerilerin getirilebilmesi için eğitim müziği bestecileri ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu ile yapılmış, elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir.

Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu

Araştırmanın çocuk şarkılarının prozodi kuralları bağlamında ritim uygunluğu açısından evrenini 2018 yılında yayımlanan ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmen kullanımına sunulan 5., 6., 7. ve 8. sınıf müzik ders kitaplarında bulunan çocuk şarkıları oluşturmaktadır. Araştırmada tüm evrene ulaşılmıştır.

Araştırmada eğitim müziği bestecileri yönünden çalışma grubu amaçsal örnekleme yönteminin ölçüt örnekleme modeli ile oluşturulmuştur. Bu model doğrultusunda ölçüt şarkı yarışmalarında ödülleri ya da çocuk şarkısı kitapları bulunan ve bestelediği şarkılar repertuvarında yer

alan eğitim müziği bestecileri olarak belirlenmiş, çalışma grubu Türkiye’deki 6 eğitim müziği bestecisi ile oluşturulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Müzik eğitimi, prozodi ve ritmik uyum konularını içeren kaynakların ayrıntılı incelenmesinden sonra araştırmanın evrenini oluşturan çocuk şarkıları prozodi kuralları bağlamında ritmik uyum açısından ayrıntılı analiz edilerek gruplandırılıp tablolaştırılmıştır.

Eğitim müziği bestecilerinin ilgili konudaki görüşlerinin belirlenmesi için araştırmacı, danışmanı ve prozodi alanında bir uzman ile birlikte yarı yapılandırılmış 6 görüşme sorusu içeren görüşme formu hazırlanmıştır. Yapılan çalışmanın etik kurul izni Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları tarafından 25 Ekim 2019 tarihi ve 2019-08 sayısı ile verilmiştir.

Görüşme soruları içerisinde yer alan “Kaynak kitaplardaki çocuk şarkılarını prozodi açısından değerlendirirseniz görüşleriniz nelerdir?” sorusu için Faik Canselen’in “Köyümüz” şarkısı, Metin Çelik’in “Benim Bahçem” şarkısı, Ziya Aydıntan’ın “Ata’m” şarkısı ve İdil Özkan’ın “Kardeşlik” şarkısı örnek olarak verilmiştir. Şarkılar seçilirken prozodi kuralları bağlamında ritmik uyum açısından uygun ve uygun olmayan örneklerin verilmesine eğitim müziği bestecilerinin bu konu hakkındaki görüşlerini alabilmek adına önem verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada, prozodi kuralları bağlamında ritmik uyum ilkeleri doğrultusunda çocuk şarkılarının uygunluğunun belirlenmesi için Milli Eğitim Bakanlığının 2018 yılında Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu için “Müzik Ders Kitabı 5, Müzik Ders Kitabı 6, Müzik Ders Kitabı 7 ve 8” kitapları kullanılmıştır (Çelik, Efendioğlu, Özer ve Özkan, 2018; Akçalı, Topal, Yamaner ve Çakar, 2018; Baştürk, Candan, Gönül, Öztürk ve Tezcan, 2018). Belirtilen kitaplarda bulunan tüm şarkılar incelenmiş, incelemeler ve uzman görüşü sonucunda marşların, geleneksel müziklerin ve güncel popüler (hafif) müziklerin eğitim müziği amacıyla bestelenmemelerinden dolayı kapsam dışı bırakılması uygun görülmüştür. İncelenen Türkçe okul şarkıları uzman görüşü de alınarak Prozodi bağlamında ritmik uyum ilkeleri doğrultusunda ““uygun ve uygun değil” gibi çok keskin görüşlerden ziyade “çok uygun, uygun, düzeltilmeli ve uygun değil” şeklinde gruplandırılarak sınıflandırılmıştır.

Eğitim müziği bestecilerinin ilgili konudaki görüşlerinin belirlenebilmesi için bir besteci ile yüz yüze, iki besteci ile yazılı olarak ve üç besteci ile de çevrim içi e-posta yolu ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde gönüllülük esası benimsenmiştir.

Görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizde tema ve kodlar belirlenerek verilerin derinlemesine incelenmesi amaçlanmaktadır. “Tematik analizde araştırmacı, veriler içinde tema ve örüntüler aramak için analitik tekniklere odaklanır. Bu çalışmanın en önemli yönlerinden biri verileri kodlamaktır. İçerik analizinde elde edilen veriler kodlanarak temalar elde edilmekte, kodlar ve temalar düzenlenmekte ve bulgular belirtilerek yorumlanmaktadır” (Glesne, 2015: 259).

Araştırmada yapılan analizlerin güvenilirliğinin artırılması için eğitim müziği bestecilerinin cevaplarına alıntılar şeklinde yer verilmiştir. Alıntılarda katılımcıların adından bahsedilmemiş katılımcı 1 (K1), katılımcı 2 (K2) şeklinde kısaltılarak kodlama yapılmıştır.

Bunun yanı sıra belirlenen tema ve kodlar müzik eğitimi alanında iki uzman tarafından incelenerek değerlendirilmiş ve tutarlılık incelemesi yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği “P (Tutarlılık Yüzdesi)=Na (İki formda aynı kodlanan madde sayısı)*100/Nt (Bir formda bulunan toplam madde sayısı)” formülü ile hesaplanmıştır (Çepni, 2009: 196). Hesaplamalar sonucunda uzmanlar arası uyum (tutarlılık yüzdesi) 95 çıkmıştır ve bu değer 70’in üzerinde olduğu için araştırmanın güvenilirliğinin sağlanmış olduğu kabul edilmiştir. İncelemeler sonrasında uzmanların

önerileri ile kodlara son şekli verilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda 6 tema ve 37 kod belirlenmiştir (Tablo 1).

Bulgular

1. İlköğretim II. Kademe Müzik Ders Kitaplarında Bulunan Okul Şarkılarının Prozodik Kurallar Çerçevesinde Ritmik Uyum Durumları

II. kademe müzik ders kitaplarında bulunan çocuk şarkıları incelendiğinde bazı şarkıların prozodi kuralları bağlamında ritmik uyum açısından uygun olmadığı belirlenmiştir. Tablo 1 ve 2’de II. kademe müzik ders kitaplarında bulunan çocuk şarkılarının prozodi kuralları bağlamında ritmik uyum durumları gösterilmektedir.

Tablo 1: İlköğretim II. Kademe Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Okul Şarkılarının Prozodi Kuralları Bağlamında Ritmik Uyum Durumları

Sıra No	Şarkının Adı	Çok Uygun	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun Değil
5. Sınıf					
1	Benim Bahçem			+	
2	Kardeşlik				+
3	Güzel Türkiye			+	
4	Haydi Biliniz			+	
5	Sen Varsın Hep Öğretmenim		+		
6	Sevgi Çiçekleri		+		
7	Atatürk Ölmedi	+			
8	Türkiye'ni Temiz Tut		+		
6. Sınıf					
9	Samsun'dan Doğan Güneş		+		
10	Atatürk Kalbimde			+	
11	Müzik Yapalım			+	
12	Bulut Olsam		+		
13	Uçurtmam Uçtu			+	
14	Tebessüm			+	
15	Işık Saçarız			+	
16	Çınar			+	
17	Güzel Yurdum	+			
18	Dostluk Oyunu			+	
19	Bir Dünya Bırakın		+		
20	Dünya Çocuk Bayramı			+	
21	Türkiye'min Dört Yanında		+		
22	Yollar ve Vatanım		+		
23	Sevgi Çiçekleri		+		
24	Bana Bir Şarkı Söyle		+		
25	Türkiye'miz		+		
26	Hayata Renk Ver				+
27	Anlat Bana Öğretmenim		+		
28	Sevgiyle Büyürüz Biz			+	
7. Sınıf					
29	Ağaç Türküsü	+			
30	Notaların Şarkısı		+		
31	Kırlara Doğru		+		
32	Güzel Anadolu			+	
8. Sınıf					
33	Çocuklarız Biz		+		
34	Kolay Mı?	+			
35	Vatan	+			
36	Değerlerimiz			+	
37	İlkbahar				+
38	Yurdumda	+			
39	Yaşamak			+	

Tablo 2: Okul Şarkılarının Prozodi Kuralları Bağlamında Ritmik Uyum Açısından Dağılımı

Sınıf	Çok Uygun		Uygun		Düzeltilmeli		Uygun Değil		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
5. sınıf	1	12,5	3	37,5	3	37,5	1	12,5	8	100
6. sınıf	1	5	9	45	9	45	1	5	20	100
7. sınıf	1	25	2	50	1	25	-	-	4	100
8. sınıf	2	28,57	2	28,57	2	28,57	1	14,29	7	100
Toplam*	5	12,82	16	41,02	15	38,46	3	7,7	39	100

Tablo 1 ve 2’ye göre, Türkiye’deki çocuk şarkısı bestecileri tarafından bestelenmiş ve müzik ders kitaplarının 5. sınıfında 8, 6. sınıfında 20, 7. sınıfında 4 ve 8. sınıfında 7 çocuk şarkısı bulunmaktadır. Bu şarkıların 5’inin prozodi kuralları bağlamında ritmik uyum açısından çok uygun, 16’sının uygun, 15’inin düzeltilmeli ve 3’ünün uygun olmadığı belirlenmiştir.

2. Çocuk Şarkılarına Yönelik Eğitim Müziği Bestecilerinin Düşünceleri

Çalışmanın bu bölümünde eğitim müziği bestecilerinin görüşlerine yer verilmiştir. Tablo 3’te çalışma grubunu oluşturan 6 eğitim müziği bestecisinin cevaplarından oluşturulan tema ve kodlar gösterilmektedir.

* Bu satırda yer alan bilgiler toplam şarkı sayısı (39 adet) açısından frekans (f) ve yüzde (%) hesaplamalarıdır.

Tablo 3: Eğitim Müziği Bestecilerinin Görüşleri Doğrultusunda Oluşturulmuş Tema ve Kodlar

Temalar	Kodlar
Besteleme Ölçütleri	Ses sınırları
	Prozodi
	Konu
	Söz
	Söz anlamı ve müzik duygusu uyumu
	Yaş
	Gelişim seviyesi
	Form
	Yalın ve akılda kalıcı ezgi
Prozodinin Önemi	Armoni kuralları
	Ritimsel yapı
	Melodik yapı
	Dil gelişimi
	Etkili müzik
	Yaş
	Anlaşılır/uygun sözler
	Şarkı söyleme isteği
	Gerektiğinde uygun olmayan şarkı kullanımı
Çocuk Şarkılarındaki Prozodi Durumu	Şarkıyı uygun hale getirme
	Geçmişten günümüze prozodi anlayışı
	Mevcut çocuk şarkılarının prozodik açıdan yetersizliği
Kaynak Kitaplardaki Çocuk Şarkılarının Prozodi Durumu (4 örnek şarkı)	Prozodik açıdan iyi örnekler
	Kusursuz örnekler var
	Az kusurlu örnekler var
	Düzeltilmesi gereken örnekler var
	Uygun olmayan örnekler var
Müzik Öğretmenlerine Öneriler	İyi eğitim almaları
	Şarkı bestelemeleri
	Besteleme ölçütleri gözetilerek doğru şarkı seçimi
	Dikkatli ve duyarlı olmaları
	Kaynak araştırmalı
Bestecilere Öneriler	Hedef grubun ses sınırına dikkat edilmesi
	Çocuk edebiyatı ile ilgilenme
	Prozodi
	Eşliklendirme
	Sözlerin dans oluşturmaya uygun olması
	Amaç belirleme

2.1. Eğitim müziği bestecilerinin besteleme ölçütleri hakkında görüşleri

Eğitim müziği bestecilerinin besteleme ölçütlerini belirleyebilmek amacıyla sorulan sorudan elde edilen veriler doğrultusunda Şekil 1’de yer alan tema ve kodlar belirlenmiştir.

Şekil 1: Besteleme Ölçütleri Teması ve Kod Şeması

Eğitim müziği bestecilerin verdikleri cevaplardan on kod oluşturulmuştur. Şekil 1’de bu kodların “ses sınırları, prosodi, konu, söz, söz anlamı ve müzik duygusu uyumu, yaş, gelişim seviyesi, form, yalın ve akılda kalıcı ezgi ve armoni kuralları” olduğu görülmektedir. Şekil 1 incelendiğinde eğitim müziği bestecilerinin çoğunun besteleme ölçütü olarak ses sınırı ve prosodi, ayrıca sözlerin önemine değindiği görülmektedir. Bazı katılımcıların “besteleme ölçütleri” temasına ilişkin görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Konusu, sözleri, ses alanı çocuğa göre olmalı. Sözlerin anlamıyla müziğin duygusu çakışmalı. Ses söz uyumu (prozodi) yerinde olmalı” (K1).

“Çocukların yaşına ve gelişim seviyesine uygunluk, ses aralığı ve prosodi uygunluğu, form (rondo formu ya da tekrarlı AB formu çocukların tekrar etmesine fırsat sağlar), şarkı sözlerinin içerisinde dil gelişimini destekleyici öğelerin yer alması, yine sözlerde bilişsel gelişimi destekleyici kavram ve yeni kelimelerin yer alması” (K2).

“Çocukların ilk başta dil gelişimlerine ve yaşlarına uygun yapıya sahip olmaları” (K4).

“Şarkıların ses ve söz uyumunun uygun olması, bestelenen şarkıların hitap ettiği çocukların yaşları göz önünde bulundurularak o yaş grubunun sahip oldukları ses aralığını aşmaması, bestelenen şarkıların hitap ettiği çocukların yaşları göz önünde bulundurularak seslerin daha çok yanaşık hareket etmesinin sağlanması, yaşa göre atlamaların düşünülmesi, şarkı sözlerinin hitap ettiği yaş grubu çocuklarına uygun olması, ezgilerin yalın ve akılda kalıcı olması, armoni kurallarına uygun olması” (K5).

“Her bir okul şarkısı, türü ne olursa olsun, ezgi yapısı, tartısı, hareketi, ses genişliği ve sözlerinin anlamı açılarından çocuğun yaş düzeyine uygun olmalıdır..... Belirlenmiş konu ile ilgili sözler olmalı.....Birinci aşamada sözcüklerin ritmik yapısı şarkının iskeletini ortaya koyacaktır (ritmik uyum).....doğru vurgulama ile de tizlik-pestlik uyumu kendiliğinden oluşacaktır(vurgu uyumu)..... Sonunda sözlerin anlamına uygun bir müzik yapıldığında anlam uyumu da sağlanmış olacaktır” (K6).

2.2. Prozodinin önemi hakkında eğitim müziği bestecilerinin görüşleri

Eğitim müziği bestecilerinin prozodinin önemine yönelik görüşlerinden elde edilmiş tema ve kodlar şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2: Prozodinin Önemi Teması ve Kod Şeması

Şekil 2 incelendiğinde eğitim müziği bestecileri ile yapılan görüşmeden dokuz kod elde edildiği görülmektedir. Bu kodlar “ritmik önem, melodik önem, dil gelişimi, etkili müzik, yaş, anlaşılır/uygun sözler ve şarkı söyleme isteği, şarkıyı prozodi açısından uygun hale getirme, gerektiğinde uygun olmayan şarkı kullanımı”dır. Bazı katılımcıların “prozodinin önemi” temasına ilişkin görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Bestecilik açısından prozodi iki katmanlıdır. Birincisi sözlerin hece-sözcük ve cümle bakımlarından doğru süre ve vurgu/frekansla bestelenmesi; ikincisi sözlerin genel anlamına uygun dizi, ölçü, tempo ve ezgide bestelenmesi. Prozodi çocuklarda dil gelişiminin bilişsel ve duyuşsal anlamda desteklenmesini sağlamalı, yapılan yanlışlıklarla olumsuz yönde etkide bulunulmamalıdır. Ayrıca prozodi ölçütleri etkili müziğin ortaya çıkmasına da önemli katkı sağlamaktadır” (K1).

“Prozodi doğru konuşma ve doğru dil öğretimi için oldukça önemli. Şarkı bestelerken doğru prozodi ile yazılmadığında şarkılarda anlam kaymaları oluyor ve çocuklar söyledikleri kelimenin ne olduğunu bile fark etmeden sadece tekrar edebiliyorlar. Öyle ki 3-4 yaş grubu bir çocuk daha çok birlik ikilik dördürlük ve sekizlik gibi basit yapıdaki notalarla söyleyebilirken yaş büyüdükçe noktalı sekizlikler (bur-sa, ço-rum, ma-lat-ya) gibi daha dile uygun prozodal yapılar tercih edilebilir. Ama benim en çok kullandığım şarkılarda dil açısından kimi zaman %100 prozodi uygunluğu olmak şartını aramıyorum. İlk tercih sebebim prozodisi olmuyor. Prozodi açısından yanlış ve eksik bir uygulama varsa notada, ben şarkıyı söylerken ya da öğretirken prozodisini daha elverişli hale getirerek söylüyorum” (K2).

“Prozodi, sözlerin seslerle birleşince kolay anlaşılır olması ve dilimizde var olan kelimelerin vurgulu hecelerini öne çıkarması açısından önemlidir” (K5).

“Doğrusu, dilin kurallarına uygun, müzik ile birlikte ifade edildiğinde ses-söz uyumu kusursuz bir söyleyiş gerçekleştirmektedir. Bu söyleyiş çocukta eşsiz bir şarkı söyleme isteği ve zevki oluşturur; ayrıca derin estetik izler bırakır, beğeni duygusunu geliştirir, güçlendirir” (K6).

2.3. Eğitim müziği bestecilerinin mevcut çocuk şarkılarındaki söz ve müzik uyumu hakkında görüşleri

Eğitim müziği bestecileri ile yapılan görüşmeler sonucunda mevcut çocuk şarkılarındaki prozodi durumu ile ilgili elde edilmiş tema ve kodlara Şekil’3 te yer verilmiştir.

Şekil 3: Çocuk Şarkılarındaki Prozodi Durumu Teması ve Kod Şeması

Şekil 3’e göre eğitim müziği bestecilerinin mevcut çocuk şarkılarının prozodi durumuna yönelik 3 kod elde edilmiştir. Bu kodlar “geçmişten günümüze prozodi anlayışı, mevcut çocuk şarkılarının prozodik açıdan yetersizliği ve prozodik açıdan iyi örnekler”dir. Görüşme yapılan eğitim müziği bestecilerinin “çocuk şarkılarındaki prozodi durumu” temasına ilişkin görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Bu konuda yapılan araştırmalarda görüldüğü üzere çocuk şarkılarına prozodi bilgisi ışığında yaklaşım oldukça düşük. Besteciler yazdıkları ezgileri çabuk beğeniyorlar ve önemli uyumsuzlukları göz ardı ediyorlar” (K1).

“Eski parçalarda prozodi kaygısı vardır ve dikkate alınmıştır” (K3).

“Birçok şarkıda hatalar olduğunu düşünüyorum” (K4).

“Çocuk şarkıları dağarcığında prozodik hiçbir hata içermeyen şarkılar olduğu gibi hatalarla dolu şarkılar da vardır” (K5).

“İlk oluşturulan okul müziği örnekleri prozodi açısından kusurluydu. 1950’lerden başlayarak değişimin ipuçları görülmeye başlandı denilebilir. 1960’lı yıllar hızlı bir gelişmeye sahne oldu.....Günümüzde artık eğitim müziği besteleyenlerin belirli bir prozodi anlayışına sahip oldukları söylenebilir.....Ancak prozodi ile ilgili düşüncelerin ve uygulamalarının hala tam doğru ve sağlıklı biçimde yer ettiğini söyleyemem” (K6).

2.4. Kaynak kitaplardaki çocuk şarkılarının prozodi durumuna ilişkin eğitim müziği bestecilerinin görüşleri

2018 yılında kullanıma sunulmuş müzik dersi kaynak kitaplarında yer alan okul şarkılarının prozodi açısından durumlarının tespit edilmesi amacıyla araştırmaya katılan eğitim müziği bestecilerine dört örnek çocuk şarkısı verilmiştir. Eğitim müziği bestecileri şarkıları inceleyerek fikirlerini söylemişlerdir. Bu şarkılar doğrultusunda eğitim müziği bestecilerinin bu konu ile ilgili görüşlerinden belirlenen tema ve kodlara Şekil 4’te yer verilmiştir.

Şekil 4: Kaynak Kitaplardaki Çocuk Şarkılarının Prozodi Durumuna Yönelik Tema ve Kod Şeması

Şekil 4’e göre katılımcıların kaynak kitaplarda yer alan (4 örnek şarkı) çocuk şarkılarına yönelik görüşlerinden dört kod oluşturulmuştur. Bu kodlar “yönelik “kusursuz örnekler var, az kusurlu örnekler var, düzeltilmesi gereken örnekler var ve uygun olmayan örnekler var”dır. Şekil incelendiğinde bu soruya 5 katılımcının cevap verdiği ve tüm katılımcıların kaynak kitaplarda yer alan okul şarkılarında uygun olmayan örnekler olduğunu belirttiği bunun yanı sıra dört katılımcının uygun olmayan çocuk şarkılarının yanı sıra kusursuz çocuk şarkılarının da kaynak kitaplarda yer aldığını söylediği görülmektedir. Eğitim müziği bestecilerinin “kaynak kitaplardaki çocuk şarkılarının prozodi durumu” temasına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Birinci şarkıda bir hata yok. İkinci şarkı vurgu ve ritmik yapı açısından oldukça hatalı ayrıca formal olarak ezgi ile söz uyumsuz. Üçüncü şarkıda “parıldar”, “fatihlerden”, “bir kan var”, “sen rahat uyu”, “cumhuriyet” sözlerinin vurgu ve ritmik yapıları hatalı. Dördüncü şarkı da baştan sona vurgu ve ritmik yapı açısından hatalarla dolu” (K1).

“Kaynak kitaplardaki çocuk şarkılarını prozodi açısından değerlendirdiğimde uygun olmadığını görmekteyim. Kitaptaki şarkıların çoğunluğu bir konsepte bağlı yazılıyor. Örneğin 23 Nisan ile ilgili bir şarkı yazıldığında besteci prozodik açıdan uygunluğu yerine o konu ile ilgili duyguyu yansıtmayı amaçlıyor. Böylelikle de şarkılar prozodiye pek uygun olmuyor” (K2).

“1. ve 3. parçalar gayet güzel, 2. ve 4. parçalar iyi değil” (K3).

Katılımcı 5 ilk şarkının ilk hecesi için “bu hece kelime içerisinde daha vurgulu olduğundan diğer seslerden tiz olabilirdi”, 3. ölçü için “kapalı hece daha uzun olabilirdi” önerilerinde bulunmuştur. İkinci şarkı için “ritmik yapısı yanlış”, üçüncü şarkı için “hata göremedim” ve

dördüncü şarkı için de “*gerek ritmik gerekse ezgisel çok hata var. Ölçü sayısı olarak da dengesiz*” yorumlarında bulunmuştur.

“Okul müzik eğitimi için yer verilen şarkı örneklerinde prozodisi kusursuz olanlar olduğu gibi az kusurlu, kusurlu ve yer verilmemesi gereken örnekler de vardır” (K6).

2.5. Müzik öğretmenlerine eğitim müziği bestecilerinin önerileri

Eğitim müziği bestecilerine çocuk şarkısı seçimi konusunda müzik öğretmenlerine neler önerebilecekleri sorulmuştur. Elde edilen cevaplardan oluşturulan tema ve kodlara Şekil 5’te yer verilmiştir.

Şekil 5: Müzik Öğretmenlerine Öneriler Tema ve Kod Şeması

Şekil 5 incelendiğinde eğitim müziği bestecilerinin müzik öğretmenlerine önerileri doğrultusunda beş kod oluşturulduğu, bu kodlarında da “iyi eğitim almaları, şarkı bestelemeleri, besteleme ölçütleri gözetilerek doğru şarkı seçimi, dikkatli ve duyarlı olmaları ve kaynak araştırmaları” olduğu görülmektedir. Şekil 5 incelendiğinde özellikle katılımcıların müzik öğretmenlerine besteleme ölçütlerinin gözetilerek doğru şarkı seçmelerini önerdiği görülmektedir. Bazı eğitim müziği bestecisinin ilgili temaya yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Öğretmenlerin müzik beğenileri ve bilgileri açısından iyi eğitilmeleri güzel müzik seçme konusunda yeterli olacaktır. Her öğretmen aynı zamanda iyi birer eğitim müziği için (şarkı, alıştırma) eser üretebilen birer besteci olmalıdır” (K1).

“Öncelikle hedeflenen öğrencilerin öncelikle yaş ve yaşa uygun olan gelişim özellikleri (varsa özel gereksinimleri) dikkate alınarak onlara uygun ses aralığında mümkünse uygun prozodiye sahip yaş ve dil gelişim seviyelerine uygun ve gelişimi destekleyici, eğlenceli ve çocukların ilgisini çeken şarkıları seçmekte yarar var. Eğitsel olarak uygunluğu yanı sıra müzikalite olarak estetik algılarını geliştirici doğru örnekler olmasına da ayrıca özen gösterilmelidir” (K2).

“Özellikle bölüm geçişlerinin çok net olması çocukların şarkıya daha iyi odaklanmalarını sağlayabilir. Melodiler çok karışık olmamalı” (K4).

“Çok dikkatli ve duyarlı olmalarını öneririm.....Çok kaynak karıştırmalı, yazılmış tüm müzik kitapları hakkında bilgili olmalı” (K6).

2.6. Bestecilere eğitim müziği bestecilerinin önerileri

Görüşme yapılan eğitim müziği bestecilerine diğer bestecilere prozodi ve çocuk şarkısı besteleme konularında ne gibi önerileri olabileceği sorulmuş ve cevaplar doğrultusunda elde edilen verilerden tema ve kodlar oluşturulmuştur. Katılımcıların bestecilere önerilerini içeren tema ve kodlar Şekil 6’da yer almaktadır.

Şekil 6: Bestecilere Öneriler Tema ve Kod Şeması

Şekil 6’ya göre ilgili tema doğrultusunda altı kod belirlenmiştir. Bu kodlar “hedef grubun ses sınırına dikkat edilmesi, çocuk edebiyatı ile ilgilenme, prozodi, eşliklendirme, sözlerin dans oluşturmaya uygun olması ve amaç belirleme”dir. Şekil incelendiğinde katılımcıların çoğunun prozodi konusuna değindiği görülmektedir. Eğitim müziği bestecilerinin ilgili temaya yönelik görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Yukarıda sıraladığım olumsuzlukları yapmamalarını, olumlu davranışlar kazanıp uygulamalarını öneririm” (K1).

“Bol bol şiir okumalarını, şiir denemelerinde bulunmalarını, çocuk kitapları incelemelerini ve inceledikleri kitapların hikâyesini şiirsel bir yapıya dönüştürerek sonrasında (veya eş zamanlı olarak) bestelemelerini öneririm” (K2).

“Nitelikli söz (şiir) bulmalı. Sözlere uygun müzik (programlı) yapılmalı, ritmik yapıyı gösteren eşlik mutlaka yapılmalı” (K3).

“Sözlerin ve melodilerinin anlaşılır olması ve içinde şarkıya uygun hareketlerin yapılabileceği sözlerin olması” (K4).

“Öncelikle cümlede yer alan her kelimenin ritmik deseni çıkarılmalı. Her cümlenin vurgulu olabilecek kelimesi ile her kelimenin vurgulu hecesi belirlenmeli. Bu bağlamda seslerin incelik ve kalınlıkları ayarlanmalı” (K5).

“Yol haritası şöyle olabilir: Amacını belirle, uygun sözler bul ya da sen yaz, sözleri tartı ve vurgu açılarından çözümle, çok tekrarlayarak dilin müziğini ortaya çıkar, sözlere uygun ölçü ile belirlediğin mod, makam, tonalite içinde bestele” (K6).

Tartışma

Milli Eğitim Bakanlığının 2018 yılında müzik öğretmenlerinin kullanımına sunduğu müzik ders kitaplarında bulunan toplam 39 okul şarkısının prozodi kuralları bağlamında ritmik uyum durumlarının dağılımı incelendiğinde 5’inin çok uygun, 16’sının uygun, 15’inin düzeltilmeli ve 3’ünün uygun olmadığı belirlenmiştir. Bu verilere göre yirmibir şarkının prozodi kuralları bağlamında ritim uyumu gözetilerek bestelendiği, 18 okul şarkısında söz ve müzik uyumu gözetilmeden bestelendiği sonucuna varılmıştır. 2008 basımlı müzik ders kitapları incelendiğinde benzer sonuçlar ile karşılaşılmıştır. 6., 7. ve 8. sınıf ders kitaplarında incelenen ondört okul şarkısının 8’inin prozodi kuralları bağlamında ritmik uyum açısından uygun olduğu, 6’sının hatalar içerdiği görülmektedir. Benzer bir şekilde, Çavuşoğlu (2006) araştırmasında 10 çocuk şarkısını prozodi açısından incelemiş ve 8 şarkının prozodi kuralları bağlamında ritmik uyum açısından uygun olmadığı, sadece iki şarkının uygun olduğu sonucuna varmıştır.

Yapılan araştırma ile geçmiş yıllarda benzer konuda yapılmış araştırmalar karşılaştırıldığında önceki yıllarda genel müzik eğitiminde kullanılan ders kitaplarında da prozodi kuralları bağlamında ritmik uyum açısından uygun olmayan şarkıların yer aldığı görülmektedir. Yine de rakamsal karşılaştırmalar sonucunda 2018 yılında kullanıma sunulan müzik ders kitaplarında önceki yıllara göre çocuk şarkılarının prozodi kurallarının daha gözetilerek bestelendiği ve seçildiği düşünülmektedir. Hatalı örneklerin azalmasıyla birlikte ülkemizde prozodi konusunda olumlu gelişmelerin olduğu düşünülmektedir.

Eğitim müziği bestecilerinin prozodi konusundaki görüşlerinin belirlenebilmesi için görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda eğitim müziği bestecilerinin besteleme ölçütleri; prozodi, söz, konu, ses sınırları, yaş, form yalın ve akılda kalıcı ezgi, armoni kuralları, söz anlamı ve müzik duygusu uyumu, gelişim seviyesi olarak belirlenmiştir. Bu ölçütlerden prozodi ve ses sınırlarına dikkat edilmesini belirten eğitim müziği bestecisi daha fazladır. Yalın ve akılda kalıcı ezgi, form ve armoni kurallarını besteleme ölçütü olarak belirten 1 katılımcı bulunmaktadır. Bu verilere göre çocuk şarkısı bestelerken eğitim müziği bestecilerinin ilk sıralarda prozodi ve ses sınırlarını gözettiği düşünülmektedir. Besteleme ölçütlerinde yer alan ses sınırları ilkesine dikkat edilmeden bestelenen şarkılar, söyleme bakımından çocuklara zorluklar oluşturmakta ayrıca ses sağlığını da olumsuz etkilemektedir. Ayrıca Türkçe’yi doğru öğrenme ve konuşabilme açısından prozodi kuralları çok önemlidir. Bundan dolayı eğitim müziği bestecilerinin düşünceleri bu doğrultuda birlik göstermektedir. Besteciler görüşlerinde bu ölçütlere önem verdiklerini belirtirken kitaplarda yer alan şarkılar incelendiğinde bu ölçütlere yeteri kadar önem verilmediği görülmektedir.

Eğitim müziği bestecileri ile gerçekleştirilen görüşmelerde, tüm bestecilerin prozodiye çok önem verdiği belirlenmiştir. Katılımcıların üçü prozodiye şarkılarda anlaşılabilirlik ve uygun sözlerin olması açısından önem verirken, ritimsel yapı ve dil gelişimi açısından değerlendiren eğitim müziği bestecilerinin de olduğu saptanmıştır. Ayrıca prozodinin etkili müzik, melodik yapı, yaş ve şarkı söyle isteğini geliştirmesi bakımından da önemli olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra prozodi açısından doğru bestelenmiş şarkıların çocuklarda şarkı söyleme isteğini daha çok arttıracığı eğitim müziği bestecilerinden biri tarafından belirtilmiştir.

Eğitim müziği bestecilerinden dağarcıkta yer alan çocuk şarkılarını prozodi kuralları bağlamında değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirmeler sonucu çocuk şarkıları arasında neredeyse hatasız şarkıların olmasının yanı sıra düzeltilmesi gereken örneklerin de bulunduğu hatta prozodi kuralları bakımından kesinlikle uygun olmayan şarkıların da yer aldığı belirtilmiştir. Ayrıca bazı eğitim müziği bestecileri değerlendirmelerini tarihsel açıdan yapmışlardır. Eski çocuk şarkılarının prozodi kuralları gözetilerek bestelendiğini belirten bir katılımcı varken farklı bir

katılımcı günümüzde mesleki müzik eğitimi veren bölümlerde bu alanda dersler olduğundan dolayı prozodi anlayışının geliştiğini belirtmiştir. Buna rağmen “mevcut çocuk şarkılarının prozodik açıdan yetersizliği” fikri görüşülen eğitim müziği bestecileri açısından ağır basmaktadır.

Eğitim müziği bestecilerinin çocuk şarkıları açısından benzer bir görüşü 2018 yılında kullanılmaya başlanan kaynak kitaplardaki çocuk şarkıları için de belirtmeleri istenmiş ve benzer sonuçlara varılmıştır. Bu kitaplarda prozodi bağlamında uygun olmayan şarkıların olduğu gibi, düzeltilmesi gereken, az kusurlu ve kusursuz şarkıların olduğu da eğitim müziği bestecileri tarafından belirtilmiştir. Katılımcıların bu görüşü, çalışmanın ilk aşamasında yapılan ve çocuk şarkılarının gruplanması sonucu elde edilmiş verileri desteklemektedir.

Eğitim müziği bestecilerinin müzik öğretmenlerine önerileri sorulduğunda çoğu görüşmeci besteleme ölçütlerine özellikle dikkat ederek şarkı seçmeleri konusunda fikir belirtmiştir. Günsel (1983) yaptığı çalışmada benzer bir sonuca değinerek müzik eğitiminde kullanılacak şarkıların; prozodi açısından uygun, söz ve müzik arasında anlatım kaynaşması olan, müzikalite ve form yönünden hatasız, çocukların zevk, beğeni, anlayış ve psikolojisine uygun, ses sınırlarına dikkat edilmiş, konusu ve içeriği açısından insancıl duyguları öğreten ve pekiştiren özelliklerde olması gerektiğini vurgulamıştır. Müzik öğretmenleri tarafından kullanılan ders kitaplarındaki şarkıların doğruluğuna bakılmalı, gerekli durumlarda kitapta yer almayan şarkılar da öğretilmelidir. Ders kitaplarında yer alan şarkıların besteleme ölçütleri düşünülerek seçilmesi çok daha önemli olsa da ders esnasında doğru şarkı öğretmek müzik öğretmenlerinin elindedir. Görüşme yapılan eğitim müziği bestecileri ayrıca öğretmenlere şarkı bestelemelerini, dikkatli duyarlı olmalarını, iyi eğitim almalarını ve kaynak araştırarak doğru şarkılardan meydana gelmiş dağarcık (repertuvar) oluşturmalarını önermektedirler.

Yapılan görüşmeler ile eğitim müziği bestecilerinin bestecilere çoğunlukla “bestelege ölçütlerini gözetmelerini” önerdiği görülmektedir. Ayrıca görüşmeciler bestecilere sözlerin dans oluşturmaya uygun olmasını, çocukların daha sevebilecekleri şarkılar besteleyebilmek için çocuk edebiyatı ile ilgilenmelerini, eşlikli şarkı yazmalarını önermektedirler. Eğitim müziği bestecilerinin bu önerileri gözeterek şarkı bestelemeleri ile müzik öğretmenlerinin eğitimlerinde kullanabileceği doğru, iyi ve güzel şarkıların artacağı düşünülmektedir.

Eğitim müziği bestecilerinin tüm görüşlerinin yanı sıra bir katılımcı prozodi konusu ile ilgili gerektiğinde ritmik uygunluk göstermeyen şarkıları da eğitimde kullandığını ve bazı zamanlarda böyle şarkıları düzenleyerek ritmik uyum açısından uygun hale getirdiğini söylemiştir. Böyle uygulamaları özellikle belirli bir konusu olan (belirli gün ve haftalar için bestelenmiş şarkılar, vb.) şarkılarda uyguladığını söyleyen katılımcı bu şarkılarda bestecilerin konuya daha fazla önem verdiğini belirtmiştir. Katılımcı böyle şarkılarda yer alan hataların duyguyu daha iyi yansıması gerekliliğinden dolayı göz ardı edilebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca bu görüş ile müzik öğretmenlerinin dersleri için seçtiği şarkıları prozodik kusurlarını düzelterek öğretebileceği vurgulanmaktadır.

Türkçe dilini öğretmede ve iletmede önemli bir araç olan çocuk şarkıları hakkında yapılan görüşmeler ile şarkı öğretiminde söz ve müzik uyumu bulunan ayrıca kelime yapılarına da dikkat edilerek şarkıların seçilmesinin çok önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Öneriler

Araştırmanın sonucunda,

- Genel müzik eğitimi dersleri kapsamında kullanılacak kaynak kitaplarda bulunacak çocuk şarkılarının prozodi kuralları doğrultusunda ritim uyumu yönünden daha titiz bir tutumla seçilmesi,
- Müzik eğitim ana bilim dallarında prozodi içerikli derslerin daha çok yer alması,

- Müzik dersinin zorunlu dersler arasında yer alarak öğrencilerin şarkı söyleme etkinliklerine daha fazla katılımının sağlanması,
- Diğer pek çok özelliğinin yanı sıra daha doğru ve etkili okul şarkılarının bestelenebilmesi için çocuk şarkısı bestelemeye ilgili bir metodolojinin oluşturulması,
- Eğitim müziği bestecilerini teşvik etmek ve çocuk şarkısı bestelemeye yönlendirmek amacıyla bakanlıklar, belediyeler, üniversiteler ile çeşitli özel kurumlar tarafından festivaller, yarışmalar, konferanslar ve seminerler düzenlenmesi,
- Çocuklarda dil gelişimi ile şarkı söyleme isteklerinin artırılması için dağarcıkta bulunan prozodi ilkelerine uygun çocuk şarkılarının bestelenip kitap haline getirilmesi, bu şarkıların çocuk korolarınca seslendirilerek kaydının yapılması ve müzik öğretmenlerine dağıtımının yapılarak daha çok çocuğa ulaşmasının sağlanması,
- Özellikle müzik öğretmenlerinin sınıf ortamlarında kullanacakları şarkıların seçimlerinde besteleme ölçütlerini gözetmeleri; iyi doğru ve güzel şarkılardan oluşmuş bir repertuvar oluşturarak çocukların müzik eğitimlerinde bu şarkıları kullanmaları, sadece kaynak kitaplarda bulunan çocuk şarkılar ile eğitimlerini sınırlamamaları, doğru ve uygun şekilde yeni bestelenmiş şarkılara da sınıf ortamlarında yer vermeleri, ayrıca öğrencilerinin ihtiyaçları doğrultusunda iyi, doğru ve güzel örnekler oluşturabilecek çocuk şarkısı bestelemeleri önerilmektedir.

Kaynakça

- Akçalı, E., V., Topal, D., Yamaner, B., ve Çakar Ö. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu müzik ders kitabı 6*. MEB.
- Aktüze, İ. (Ed.). (2004). *Müziği anlamak* (Cilt. 1-5), Pan Yayıncılık.
- Bardakçı, M. (1992). *Prozodi dersleri*. Pan Yayıncılık.
- Baştürk, Z., Candan, P., Gönül, M., A., Öztürk, Ö., M., ve Tezcan, H. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu müzik ders kitabı 7*. MEB.
- Baştürk, Z., Candan, P., Gönül, M., A., Öztürk, Ö., M., ve Tezcan, H. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu müzik ders kitabı 8*. MEB.
- Bilgin, S. (2004). *Eğitim müziğinde prozodi*. 1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde. Süleyman Demirel Üniversitesi. <http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/S-Bilgin.pdf>
- Bozkaya, İ. (2001). *Dil-müzik bağlamında prozodi*. F. Özsan Matbaacılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. Baskı). Pegem Yayınları.
- Çavuşoğlu, E. (2006). *Türkiye’deki ilköğretim okullarının II. kademesinde müzik eğitiminde kullanılan okul şarkılarının prozodi yönünden incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, M., Efendioğlu, Y., Özer, H., ve Özkan, İ. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu müzik ders kitabı 5*. MEB.
- Çepni, S. (2009). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. (4. Baskı). KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi.
- Erdoğan, E. (2003). *İlköğretim 1. kademe çocuk şarkılarının ses genişliği ve prozodi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ergişi, S. (2007). *Sözlü Türk Müziği'nde prozodi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş* (5. Baskı). (Çev. A. Ersoy, & P. Yalçınoglu). Anı Yayıncılık. (Eserin orijinali 1991'de yayımlanmıştır).
- Güldaş, S. (2003). *Türk dilinin diksiyonu-prozodisi vurgu ve vurgulamaları ile Türk musikisinde prozodi*. Akademik Kitaplar Yayınevi.
- Günsel, H. (1983). "Okul şarkıları üzerine." *Orkestra Dergisi*, 116: 34-35.
- Hatiboğlu, A. (1988). *Karşılaştırmalı ve uygulamalı Türk musikisi prozodisi*. TRT Yayınevi.
- İçelli, E., N. (2013). "Dünya Müziği ve Türk Müziği açısından prozodi meselesinin tarihsel süreci ve gelişimi." *Kültür Evreni Dergisi*, 4(17): 118-121.
- Karakoç, V. (2019). *Ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların müziksel özellikleri ve değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Koray, F. (1948). *Çocuğa ve söze göre müzik*. Ar Basımevi.
- Özışık, E. (1964). "Yeni prozodi anlayışı." *Musiki Mecmuası*, 133.
- Palmer C., & Hutchins S. (2006). "What is musical prosody?" *Psychology of Learning and Motivation* (46): 245-278. [https://doi.org/10.1016/s0079-7421\(06\)46007-2](https://doi.org/10.1016/s0079-7421(06)46007-2)
- Say, A. (2005). *Müzik ansiklopedisi*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Tuğcular, E. (2015). "Eğitim müziği besteleme dersinde izlenen yöntemler (Gazi Üniversitesi örneği)." *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 1 (1): 112. <https://doi.org/10.5578/amrj.8895>
- Uluç, M. (2013). *Müzik cep sözlüğü*. Müzik Eğitimi Yayınevi.
- Ural, A., ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve spss ile veri analizi* (4. Baskı). Detay Yayıncılık.
- Yener, Ö. (2006). *Muammer Sun'un yaşamı ve eğitim müziğine katkıları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.